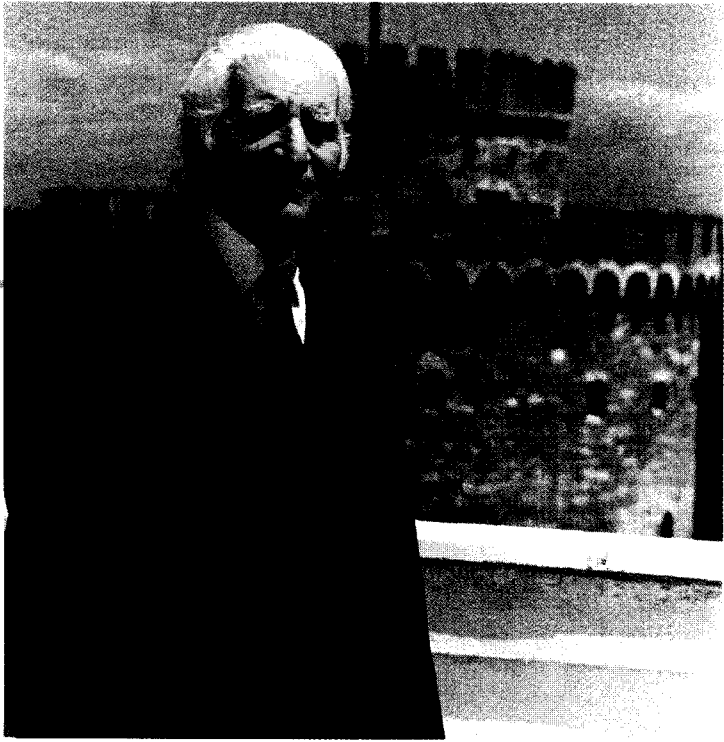

Τα ανθρώπινα

Νίκος Μπακόλας

Πολύτιμη γραφίδα μιας ολόκληρης ζωής

Έγγραφες μόνο για να εκφράσεις κάποια πράγματα. Επειδή νόμιζες ότι κάτι μπορείς να κάνεις και προσπαθούσες. Κάποιοι σταμάτησαν γρήγορα. Στο δεύτερο- τρίτο βιβλίο τα παράτησαν. Άλλοι γίναν έμποροι άλλοι γίναν γιατροί, άλλοι δικηγόροι...

Ερ. Τώρα κ. Μπακόλα γράφετε;

Απ. Αυτή την περίοδο μεταφράζω ένα βιβλίο του Φόκνερ, το οποίο λέγεται "Σαρτόρις", είναι το όνομα του ήρωα της οικογένειας. Αυτό που ήθελα να το κάνω όλα μου τα χρόνια κι απορούσα πως δεν το μετάφρασε κανένας. Έχουν μεταφραστεί αρκετά του Φόκνερ. Εγώ νομίζω ότι ήμουν ο πρώτος που μετάφρασε μεγάλο βιβλίο του Φόκνερ το '63 το "Βοή και Πάθος". Από τότε μεταφράστηκαν κι άλλα...

Είναι αρκετά δύσκολος συγγραφέας κι έχει πολλούς ιδιοματισμούς. Είναι αρκετά ζόρικο αλλά και εγώ είμαι πεισματάρης.

Ερ. Πότε υπολογίζετε ότι θα το τελειώσετε;

Απ. Το πρώτο χέρι που κάνω τώρα νομίζω ότι σε λίγες μέρες το τελιώνω. Μετά θέλει πολύ δουλειά. Συμφώνησα να τους το δώσω - στο Κέδρο - τον Οκτώβριο. Το 2000 θα κυκλοφορήσει.

Ερ. Μέσα από τη δημοσιογραφία έχετε γράψει κριτικές γι' άλλους. Κάποιοι έχουν γράψει και για το δικό σας έργο κριτικές. Κατά πόσο σας ενδιαφέρει και αν στηρίζεστε στην κριτική που σας έχουν κάνει κατά καιρούς.

Απ. Εμένα η κριτική μ' ενδιαφέρει. Κι αυτά που λένε διάφοροι ότι "εμένα δε με νοιάζει τι θα πει ο κριτικός" εγώ δεν τα λέω. Εμένα με νοιάζει και προσέχω πολύ την κριτική. Βέβαια δεν μ' επηρεάζει. Δηλαδή δεν θα πω - επειδή λένε ότι γράφω δύσκολα - να γράφω εύκολα.

Αυτό το ξεκαθαρίζω. Αλλά το ότι μ' ενδιαφέρει να δω τι θα πει η οποιαδήποτε κριτική είτε είναι από πολύ σημαντικό κριτικό είτε είναι από κάποιο μέτριο. Εγώ δίνω σημασία προπάντως στις αντιρρήσεις, γιατί από 'κει μπορείς να διδαχθείς. Δεν τις απορρίπτω παρότι γνωρίζω ότι υπάρχουν ομάδες, φίλοι...

Εγώ πιστεύω ότι πρέπει να διαβάσει τις κριτικές κανείς. Μερικές μάλιστα με περισσότερη προσοχή.

Ερ. Σας συγκινεί η κλασική λογοτεχνία; Ποιοι σας έχουν επηρεάσει;

Απ. Όταν άρχισα να διαβάζω - λίγο πριν πάω στο στρατό - δεν ήμασταν τόσο κοντά στο βιβλίο. Ίσως επειδή ήταν η κατοχή, δεν υπήρχε ευκαλία. Στα σπίτια δεν υπήρχαν βιβλία. Εγώ δεν είχα βιβλιοθήκη όπως και οι περισσότεροι στη γειτονιά. Επομένως άρχισα να διαβάζω συστηματικά λογοτεχνία εκεί που τελείωνα το γυμνάσιο για να πάω στο πανεπιστήμιο. Περισσότερα διάβασα όταν ήμουν στο στρατό και μετά.

Ότι διάβασα, μέχρι τα τριάντα χρόνια, γιατί τότε έχεis και δίψα και καιρό περισσότερο.

Μέσα από τη συνέντευξη που παραχώρησε στο "πολιΤίζΩ" ξεδιπλώνεται η ιστορία μιας ζωής που περιέχει αρκετές σελίδες γραφής.

Ερ. Γιατί γράφετε; Είναι εσωτερική ανάγκη;

Απ. Τότε που εγώ άρχισα να γράφω και όλοι οι συνομηλικοί μας, εάν δεν είχες αυτό το λόγο της ανάγκης του να γράφεις, να επικοινωνήσεις με κάποιους ανθρώπους με ό,τι δυνατότητες έχει ο καθένας, δεν θα το 'κανες. Διότι τότε, δεν υπήρχε το οικονομικό δέλεαρ. Τα βιβλία τα τυπώναμε μόνοι μας, με δικά μας έξοδα.

Ουδέποτε παίρναμε τα χρήματα τα οποία είχαμε ξοδέψει. Εγώ θυμάμαι στο πρώτο βιβλίο, είχα πάρει ένα βραβείο του Δήμου ('56 - '57) που το χρηματικό ποσό - έπαθλο ήταν 2.000 δρχ. Μ' αυτές έβγαλα το βιβλίο σε 500-600 αντίτυπα. Ήταν θράσος για να βγάλει κανείς 500 αντίτυπα.

“Τότε δεν υπήρχε το οικονομικό δέλεαρ. Τα βιβλία τα τυπώναμε μόνοι μας, με δικά μας έξοδα. Ουδέποτε παίρναμε τα χρήματα τα οποία είχαμε ξοδέψει”.

Τα ανθρώπινα

“Τα βιβλία που ασχολούνται με ψιλο-πράγματα δε θα κρατήσουν. Μπορεί να είναι μόδα... αλλά εκείνα τα βιβλία που θα μείνουν είναι αυτά που ασχολούνται με βασικά, όχι προβλήματα, θέματα του ανθρώπου. Από τα βασικότερα είναι ο έρωτας που γεννάει τη ζωή και ο θάνατος που την τελειώνει.

Δεν είναι τυχαίο ότι παραμένει η αρχαία τραγωδία, ο Ντοστογιέφσκι”.

Μετά όταν μπεις στη βιοπάλη διαβάζεις μεν αλλά δεν έχεις ώρα. Άρχισα με τους κλασικούς ξένους και Έλληνες (Βενέζη, Μυριβήλη). Μετά διάβαζα ξένους, ιδιαίτερα τον Ντοστογιέφσκι, τον Τολστόι από τους Ρώσους, μου άρεζε πάρα πολύ από τους Γάλλους ο Μπαλζάκ και από τους Άγγλους ο Ντίκενς. Εντελώς τυχαία έπεσα πάνω στο Φόκνερ. Δύσκολος συγγραφέας είναι, δεν μπορώ να πω ότι ξέρω πάρα πολύ καλά αγγλικά μάλλον μέτρια ξέρω αλλά νιώθω την ξένη γλώσσα. Πολλές φορές δουλεύω και με τη γνώση της γλώσσας αλλά και με το ένστικτο.

Σαν τρόπο γραφής, σκέψης μ' επηρέασε.

Ερ. Η αλήθεια είναι ότι αυτό που λένε οι κριτικοί ότι είστε λίγο δύσκολος ίσως σας διαφοροποιεί και από τους άλλους συγγραφείς;

Απ. Εγώ το κάνω γιατί δεν θέλω ν' αλλάξω. Ακόμα και βιβλία μου που πήραν βραβεία έκαναν πέντε εκδόσεις, ενώ άλλων π.χ. του Σφαιριανάκη το "Δεν ήξερες, δεν ρώταγες", πουλάει συνέχεια. Τα δικά μου δεν πουλάν παρόλο που πήραν βραβεία, οι κριτικές είναι πάντα καλές, δεν πουλάνε γιατί θεωρούν ότι είναι δύσκολα στο διάβασμα. Δε συμφωνώ, άλλη ιστορία αυτή.

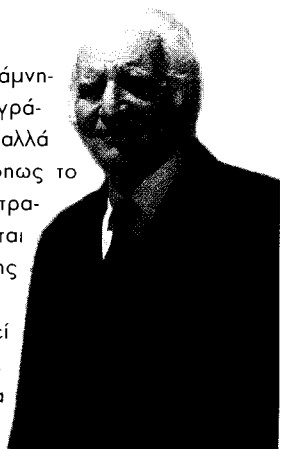
Ερ. Θα μπορούσατε να προσδιορίσετε την παρουσία σας στο χώρο της λογοτεχνίας. Πιστεύετε ότι οι νέοι γράφουν γιατί το πιστεύουν ή γιατί εκδίδονται πιο εύκολα τα βιβλία;

Απ. Ένα άλλο επη από το Φόκνερ, είτε από κάποιους παλιότερους Έλληνες κριτικούς, είτε από αυτούς δεν τους ήξερα - αλλά μετά κατάλαβα γιατί οι κριτικοί έπαιναν. Πού εμπνεόταν τρόπους γραφής. Αυτά τους έπαινε και τους έκανε να γράφουν. Ήταν μια σειρά λογοτεχνικών γένιων που ήρθαν από την Αμερική, Πεντζίκης, εγώ ήρθα από την Ελλάδα. Η οποία διαφέρει από τον παλιό τρόπο γραφής όπως γράφει ο Ξενοφώντας. Πιστεύω ότι οι νέοι γράφουν γιατί αυτοί δεν είναι καθόλου παλιοί. Ο παλιός τρόπος είναι να γράφω νεότερα

ρικά, όπως μπαίνει μέσα το όνειρο, η ανάμνηση, ο εσωτερικός κόσμος γιατί και αυτοί γράφουν, αναλύουν αισθήματα και σκέψεις, αλλά μ' έναν άλλο τρόπο. Νεότερη γραφή όπως το λένε ή συνειρμική γραφή. Γραφή που κατακυλάει ο λόγος συνειρμικά, το ένα δένεται με το άλλο. Οι ξένοι τη λένε "ροή της συνειδήσεως".

Εγώ ακολουθώ αυτόν τον τρόπο, εκεί βρήκα ότι μπορώ να εκφραστώ καλύτερα.

Αυτό με τα χρόνια διαφοροποιείται. Τα τελευταία χρόνια μετά το εγκεφαλικό μου, βλέπω ότι μπήκε στα βιβλία μου ένα στοιχείο μεταφυσικό που δεν το είχα παλιά. Το θαύμα, το περίεργο, η σύμπτωση που δεν εξηγείται. Ίσως είναι θέμα ηλικίας ή και με την υγεία. Σκέφτηκα περισσότερο. Αν φτάσεις εκεί βλέπεις το τέλος. Αμέσως αυτό σου ανατρέπει τις σκέψεις και σε κάνει να σκέφτεσαι αλλιώς.

Ερ. Τι καθορίζει τη διαχρονικότητα ενός έργου;

Απ. Νομίζω ότι αν γνήσια εκφράζει μια εποχή ή αν γνήσια εκφράζει κάποια αισθήματα, τα οποία είναι ουσιαστικά και δε σβήνουν. Εάν έντιμα μιλάει για πράγματα τα οποία έχουν βαρύτητα, έχουν σημασία. Τα βιβλία που ασχολούνται με ψιλοπράγματα δε θα κρατήσουν. Μπορεί να είναι μόδα... αλλά εκείνα τα βιβλία που θα μείνουν είναι αυτά που ασχολούνται με βασικά, όχι προβλήματα, θέματα του ανθρώπου. Από τα βασικότερα είναι ο έρωτας που γεννάει τη ζωή και ο θάνατος που την τελειώνει. Εγώ θεωρώ ότι όταν ένα βιβλίο έχει αυτά τα δύο βασικά στοιχεία συν κάποια άλλα που είναι επίσης σημαντικά για τον άνθρωπο, ιδέες, αξίες, αυτά παραμένουν (τα βιβλία). Δεν είναι τυχαίο ότι παραμένει η αρχαία τραγωδία, ο Ντοστογιέφσκι.

Ερ. Η συγγραφή πώς επηρέασε τη ζωή σας;

Απ. Μ' επηρέασαν, με την έννοια ότι ο συγγραφέας δίνοντας ορισμένες αξίες και εκφράζοντας γνήσια συναισθήματα και αγωνίες του ανθρώπου, προβληματισμούς και καταστάσεις που είναι πολύ σημαντικές για τον άνθρωπο, μοιραία θέλεις δε θέλεις σε κάνει να σκεφτείς. Εμείς ήμασταν μια γενιά όπου λίγο ή πολύ κάπου μας κυριάρχησαν ορισμένα ιδανικά. Δε λέω ότι οι νέοι σήμερα δεν είναι έτσι, αλλά βλέπω ότι υπάρχει ένας αμοραλισμός, που υπήρχε και παλιότερα. Δε θέλω να 'πω ότι ήμασταν αγγελοῦδια, αλλά είχαμε κάποια πράγματα που δεν τα πουλούσαμε.

Ερ. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα πρότυπα των νέων σήμερα;

Απ. Λίγο η ανεργία, λίγο ότι κάποιες αξίες έχουν πέσει για κάποιους, πρότυπο είναι ο πετυχημένος αθλητής, τραγουδιστής.... Οι νέοι έχουν σημαντικά προβλήματα που εμείς δεν τα είχαμε (aids, ανεργία...) Εμείς είχαμε μικρότερες αξιώσεις από τη ζωή λόγω της κατοχής.

Ερ. Πιστεύετε ότι διαβάζει ο Έλληνας σήμερα;

Απ. Περισσότερα από παλιά. Δε διαβάζει ίσως όσο θα θέλαμε όλοι αλλά αγοράζει βιβλία. Αν τα διαβάζει ή όχι είναι υπόθεση του καθενός. Πιθανώς κάποιοι γράμματα διαβάζουν.

